

fogadni az újságok, vagy a rádió jelentéseit ezeknek a népeknek az életéről."

Ez a levélrészlet-idezet teljesen meghatározza ennek a könyvnek célját és értelmét. Egyik sebesült katonája írta.

A mű tartalma? Nem sok, vagy inkább minden. A Honvéd Hárború egy kis darabját vetít elénk. E harcról tömérdek jelentést ismerünk. Mindenik hősről és hőstettekről számol be, szovjet emberekről beszél. Ebben a könyvben is egyszerű, de hatalmas emberekről van szó. Olyanokról, akik meggyőződtek róla, hogy Hadseregüket a szeretet viszi. „Nemcsak a gyűlölet, hanem mindenekelőtt a szeretet viszi hadseregünket előre. A súlyos szeretet, amelyet a föld minden dolgozója iránt érzünk.” Két katonája beszélget így. Akadnak emberek, akik valószínűtlennek tartják ezeket a szavakat, pedig nem azok. Ez a szeretet teremtett olyan harcosokat, mint Matroszov, Zója, Mereszjev, Kosevoj. Ez vitte a Hadsereget az Elbaig. Hétmillió ember az ára hogy nekünk, neked, nekem, boldog az életünk...

Aki egyedül jár, az elvesz. Ezt látja az ember és való, hogy akik sokan vannak, meg tudják egymást segíteni. Egyik parancsnok így magyaráz egy átkelés előtt: „Roham közben ne nézz hátra... De bajtársaidat ne feledd egy pillanatra sem, különben baj van... Közösen gyorsabban célhoz érünk."

Bizony célhoz értek, mert a lakosság várta őket, de nem úgy ám, mint a „világháborúk hadseregét", minden fáról géppisztollyal minden házban gránátokkal, nem.

Még a természet is ragyogó tavaszba öltözött jöttükre, de még milyen tavaszba! „Makovej így érzi, ha most énekelni kezd, még a Dnyepert mentén is meghallják. És a lányok megismerik a hangját: a mi Makovejünk! Valahol a Duna mellett énekel és Orelig elhallik."

Körül a fák, melyek éjszaka feketének és borzasnak látszottak, most halványrózsaszín ünnepi pompában állottak, Aranyos méhek döngicséltek, sürgölődtek a szirmokon, eltűntek a kelyhekben, majd újra előbukkantak, mégjobban megterhelve sárga virápporral."

Az emberek pedig? A tehetősebbek hორal fogadták a vendéget, a testvért, az orosz katonát. Aki szegényebb volt, legalább a liszta szobába hívott be egyet. Újjön le, tisztelje meg a házat. És egy-egy szál virágot tűztek a sapkaszélre, vagy vállpántra.

Igy vártak rájuk a csehek, így a szlovákok. így Prága.

Vajjon ellen tud valaki állni nekik, a szeretetüknek?...

Ezen az úton fut a Had Prága felé a győzelemben.

És Prága. az ősi. arany Prága boldog ünnepel fogadja Sztálin katonáit. Husz Já-

nos a Starometske-téren még soha nem látta ilyen szépnek, fiatalnak ezt a szláv várost. Egyik katonája megkérdezte, hogy honnan szedték ilyen hamarjában ezt a sok zászlót, vöröset, nemzetiszínt.

„Őh elvtárs, hangzik a felelet, a zászlók már negyven óta készen vannak..." „Abban reménykedtek, hogy a szovjet nép nem feledkezik meg a csehekről és íme így lett."

„Ebben van a mi erőnk, boldogságunk. A mi hadseregünk útját nem akasztófák, halálgyárak, gyűjtőtáborok jelzik... Hány házacskában imádkoztak értünk, hány abakból lestek, vártak bennünket; Ezért érdemes volt rothadni a lövészárkokban és meghalni a rohamokban."

Hol van író, aki ilyen bizakodóan tud írni a győzelemről? Az első világháború utáni győztes államok írói mind csak kiutaltak semmit láttak a győzelemben. Hát láthattak mást?

A könyv a Vörös Hadsereg útját írja le Budapestről Prágáig, Vágyakozás, szeretet, öröm, szerelem, halál. Ezek bonyolódhatnak benne egészen a győzelemig.

A szovjet katonák

Minden viszontagságot kiálltak,
Mindenre készek!

Igy végződik. Bizalommal is, fenyegetéssel is...

A fordítónak minden darabossága ellenére is sikerült visszaadni a mű napfényes életszemléletét. A szerző, mint a Honvéd Hárborúról szóló trilógiájának utolsó köteteért megkapta az 1948. évi Sztálin-díjat. Használóképpen az előző kötetért az 1947-est.

OROSZ IMRE

ILLES BÉLA: VÁLOGATOTT ELBESZÉLÉSEK. (Szépirodalmi Könyvkiadó.)

Illés Béla egyike a legnépszerűbb és legközkedveltebb élő íróinknak, „az öt éves terv első évének utolsó negyedében" egy kötetnyi válogatott elbeszélését nyújtotta át olvasóinak. Írásai kiválogatásánál, mint a kötethez írt bevezetőjében elmondja; két komponens szempontjára érvényesült: „Most azokat a novelláimat adom ki — írja itten —, amelyek egyrészt kéznél vannak, másrészt amelyek jellemzőek... arra a fejlődési útra, melyet sok kommunista író futott be... amíg a Kommunista Pártok irányítása mellett, a nagy szovjet irodalom mesztéreitől tanulva eljutottunk a szocialista realizmusig."

A két válogatási szempont közül nem tudni, melyiket vitte következetesen végbe a szerző. Mindenesetre ez utóbbi szempont igen érdekes és értékes ötlet. Ily módon a kötetben a legkülönbözőbb időkből, a legkülönbözőbb jellegű és témájú elbeszélések, író-

dalmi riportok, csattanós fordulatokkal végződő anekdoták s hősi munkát dokumentáló írások kerültek egymás mellé. A húszas évek, bécsi emigrációjában írt klasszikus anekdotázó irodalmunk hagyományait követő, sőt ezek közé bátran besorolható elbeszélések, a nagy Sztálini Ötvenes Tervek hősi munkájának emléketápláló novella, továbbá a Honvédő Háború riportjai, valamint a felszabadulás utáni infláció s polgári demokrácia, ma már csak rossz emlékezetünkben élő figuráit éles gúnyral rajzoló karcolatokig egy-egy reprezentatív darab adják a kötet anyagát. S jöllehet a bevezetőben írt sorokból következne, — mégsem időrendben, születésük sorrendjében sorolta be írásait a szerző, — s így az író fejlődés; útja nem tűnhet, csak hosszas lapozgatás után a kötetet olvasó szemébe.

Az itt közzétett írások közül több jelent már meg frontújságban, tábori folyóiratok s röplapok hasábjain. Nem egy először ukrán vagy orosz nyelven. Ezek az írások műfaj szempontjából is igen figyelemreméltók. E műfajnak ugyanis, mely mind a regény, vers és novellához közelálló formájában ismeretes, — Majakovszkij vetette meg alapját a nagy Októberi Szocialista Forradalom idején. A Honvédő Háború éveiben Goncsár, Ilja Ehrenburg, Tyihonov, Solohov és még sok más szovjet író kezében ismét fegyver volt e műfaj; harci fegyver. Irodalmi igényű és irodalmi értékű riportok, karcolatok ezek, melyek frontújságok, röplapok, tábori folyóiratok hasábjairól, — a művészet legnagyszerűbb fegyvereivel harci eszközként szerepelnek az igaz ügyért vívott harcban. Nem egy-egy nagy alkotó író munkásságának irodalmi „melléktermékei”, mint azt nálunk is sokan szeretnék volna elhíttetni, — hanem rövid terjedelmű, ellenére, nagyon is döntő jelentőségű, magasértékű remekművek.

Illés Béla e műfajnak kitünő tollú mestere irodalmunkban. Az itt közölt ilyen novellák, írások — legkitünőbb darabjai e műfajnak irodalmunkban.

A kötetben szereplő legutolsó elbeszélés, mely ugyancsak frontújságban jelent meg első ízben — Guszev őrnagy hősi alakját mutatja be. Népünk a 48-as forradalmak orosz nagyjait is magáénak érzi, miként Guszev őrnagy is is sajátjának tekintette életében a magyar nép harcát. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy a legutóbbi évek során már több magyar író műveiben jelent meg Guszev őrnagy imponálás, nagyszerű alakja.

A kötet mindvégig kitünő és tanúságos olvasmány. Nagyon kár azonban, hogy a szerző kiválgatása folytán csak egy oly írás került publikálásra, mely a hős hőseink jövőbemutató alakját kíséri megrajzolni. „A derűlátás hatalma” c. novellában szereplő falusi pártiszervezet asszony-funkcionáriusának alakja csupán vázlatos, kar-

colatjellegű megrajzolás. Némileg mellék, mintsem főszereplő.

Egyszóval: az „ötéves terv első évének utolsó negyedében” megjelenő válogatott elbeszélések között, az író bevezetőjében tett ígéretéhez híven, a fordulat éve utáni novelláiból is szeretnénk volna olvasni néhányat, hiszen így a szerző csupán a múltban megjelent, írói fejlődésének egyes stációját dokumentálta az olvasók táborára számára.

CSÁSZTVAI ISTVÁN

ÁGNES SMEDLEY: A HOSSZÚ MENE-TELES HADSEREGE. (Szikra.)

Agnes Smedley a harmincas évek közepén írta „A hosszú menetelés hadserege”... A Frankfurter Zeitung tudósítójaként került Kínába s ezekben az időkben ő volt talán az egyetlen nyugati író, akinek megbízható hírei voltak a kínai szovjet terület eseményeiről. Együtt menetel az újjászervezett kínai hadsereggel, átéli a szabadságért harcoló elszánt nép minden vergődését, a kemény katonaságot viszontagságait, az esőben-sárban-fagyban, meleg étel, ruha nélkül harc szinte emberfeletti szenvedéseit — ezek voltak azok az élmények, melyek alapján az író nő megírta művét.

„Ez a könyv megtörtént eseményeket tartalmaz...” — írja a mű bevezetőjében. „... szereplői Kína vezető személyiségeit. A könyv tárgya a Kínai Vörös Hadsereg.”

Ha az ember izgalmas történetet, fordulatot cselekményt vár a könyvtől, csalódnia fog. A írónőnek nem állott szándékában regényt írni, célja az volt, hogy hűen, a valóságnak megfelelően írja meg a kínai eseményeket, melyekről annyi rémzesés, aljas hazugságot tárt az olvasó elé a megfizetett imperialista sajtó. Célja volt, hogy leleplezze Csang Kai-Sek és a hozzá hasonló szövettségeseinek rágalmait s egyben megmutassa, miért fogott fegyvert a kínai nép, miért harcol a Vörös Hadsereg.

Kimondhatatlan szenvedések parázslanak elő az egyszerű mondatok mögül, mikor Smedley a nép régi életéről ír. Ahogy elmondja, az ópiummal kereskedő, ágyasokat tartó földesurak, a nagykereskedők és másébeillő gazdagsággal a nép nyomorúságos, céltalan sorsát, azonnal megértjük, — és bizonyára pillanatok alatt megértette az akkori becsületesen gondolkodó nyugati olvasó is, — miért fogtak fegyvert a kínai munkások és parasztok milliói.

Az írónő a biztosszémű újságíró hangján, riportszerű részletekben mondja el, hogyan lett az eleinte szervezetlenül hadakozó felkelőcsapatokból egységes hadsereg, mely nemcsak lelkesedésben, de elszántságban és fegyelmélettségben is felülmúlta az ellene pénzért harcoló zsoldosokat. Ez a Csü Te és Mao Ce-Tung vezette hadsereg volt az, mely az ellenségtől zsákmányolt fegyverekkel verte vissza a Kuomintang-